

■ Выстава

НАСТАЎНІКІ І ІХ ВУЧНІ

Музей аддадзены на водкуп пейзажыстам-лірыкам

Адзін з найвядомейшых пейзажыстаў першай паловы XX стагоддзя Вітольд Бялыніцкі-Біруля ў свой час быў членам Асацыяцыі мастакоў рэвалюцыйнай Расіі і пісаў мясціны, звязаныя з Чайкоўскім, Леніным ці Сталіным. Але вядомым аўтарам з уласным стылем ураджэнец Магілёўскай губерні стаў да стварэння Савецкага Саюза, калі рэвалюцыя яшчэ не прагрымела. «Працягвайце ў тым жа духу», — сказаў Бялыніцкаму-Бірулю яго настаўнік Ісак Левітан на адной з вучнёўскіх выстаў у Маскве. І той працягнуў аж да таго, што сёння лічыцца адным з найлепшых мастакоў, якія паходзяць з Беларусі. Сёлета з дня нараджэння мастака спаўняецца 145 гадоў. Нацыянальны мастацкі музей адзначае згаданы юбілей новай выставай: «Мемарыяльны пейзаж Бялыніцкага-Бірулі» — гэта экспазіцыя твораў у жанры мемарыяльнага пейзажа, адным са стваральнікаў якога з’яўляецца Вітольд Каятанавіч.

Хоць мемарыяльным пейзажам мастак вядомы больш, усё ж значнай часткай сваёй творчасці ён належыць XIX стагоддзю, часу імперыі, прыга-

жосці глыбінкі, лірызму. Ён працягваў традыцыі рэалізму, а ў савецкія часы, так склалася, Бялыніцкі-Біруля больш спатрэбіўся, каб адлюстроўваць мясціны, звязаныя са стаўпамі, на якіх трымалася ідэалогія. Ён шмат вандраваў па Саюзе, ствараў палотны пад назвамі «Горкі Ленінскія», «Любімая аляя Ільіча» ці «Пушкінскія мясціны», працаваў на сваёй сядзібе, якая называлася «Чайка».

Калекцыя твораў Бялыніцкага-Бірулі Нацыянальнага мастацкага музея — адна з найбольшых у свеце, гэта каля 460 работ, і асноўную яе частку сабрала бы-

лы дырэктар музея Алена Аладава. Выстава — яна адкрылася 16 лютага — прадстаўляе карціны, што выстаўляліся мала, альбо не выстаўляліся зусім. Гэта творы з цыклаў работ у жанры мемарыяльнага пейзажа і палотны, на якіх мастак адлюстроўваў сваю «Чайку» і яе ваколіцы.

Адначасова з названай выставай у музеі з 9 лютага экспануюцца работы яшчэ аднаго пейзажыста і яшчэ аднаго юбіляра. У 2017 годзе, калі абяпірацца на афіцыйныя біяграфічныя звесткі, адзначаецца стагоддзе з дня нараджэння Антона Бархаткова, які лічыў сваім настаўнікам не каго-небудзь, а якраз Бялыніцкага-Бірулю. Мастак працаваў у розных жанрах, але найбольш выначыўся ў пейзажы і зноў жа лірызме. Выстава «Век Антона Бархаткова» складаецца з твораў, што захоўваюцца ў Нацыянальным мастацкім музеі і прадстаўляюць яго ўменне паказаць настрой розных пораў года.

Выставы — настаўніка і яго вучня — скончацца 14 і 12 сакавіка адпаведна.

Ірэна КАЦЯЛОВІЧ.
katsyalovich@zviazda.by

■ Кінакрокі

ЦІШЫНЯ ПАМІРАЮЧАЙ ВЁСКІ

Чарговая незалежная карціна аказваецца бліжэйшай да жыцця

Галоўная і, можна сказаць, адзіная гераіня дакументальнага фільма «Ты сюды больш не вернешся» — старая жанчына, якую беларускі глядач знойдзе тыповай: прамая спадніца ніжэй калена, фартух, хустка, трасянка, прыхіленасць пад цяжарам гадоў. Дачка прывозіць яе на лета ў родную вясковую хату, і гэта павінна стаць апошнім вяртаннем дадому. У мернай паўтарагадзіннай карціне Дзмітрыя Махамета, дзе, здаецца, нічога не адбываецца, гераіня адчувальна змяняе наваколле, хоць ведае, што пакіне гэта месца ўжо назаўсёды і хутка прырода звяздзе яе высілкі на нішто.

Пакуль нацыянальная кінастудыя «Беларусьфільм» здымае неактуальныя і, на шчасце, рэдкія баевікі з разлікам на вялікі экран, рэжысёр Дзмітрый Махамет, не прэтэндуючы на дзяржаўныя грошы, за невялікі бюджэт стварыў больш важны, блізкі і ў мастацкім плане цікавейшы фільм. «Ты сюды больш не вернешся» — не выключэнне з сістэмы, а яе правіла: кіно незалежных беларускіх аўтараў больш адпавядае сучаснасці і інтарсам грамадства. Нават аматарскія работы аказваюцца бліжэйшыя да жыцця, чым большасць пераможцаў рэспубліканскіх адкрытых конкурсаў кінапраектаў.

Свой мінулы фільм «Мяжа Нарвілішак», дарэчы, Дзмітрый Махамет зняў для «Беларусьфільма». Гэта была дакументальная карціна, у якой рэжысёр даследаваў жыццё беларускай вёскі Нарвілішкі, што пасля тэрытарыяльнага падзелу 1939 года апынулася ў складзе Літвы, то-бок сёння ўжо Еўрасаюза. Але па духу, калі можна так сказаць, Нарвілішкі ўсё роўна засталіся беларускімі — жыхары размаўляюць на трасянцы, глядзяць беларускае тэлебачанне, абмяркоўваюць стварэнне паблізу пункта памежнага кантролю, праз які яны маглі б трапіць да сваякоў і сяброў, што засталіся ў Беларусі.

Гэта павольны, ненасычаны, сузіральны фільм, у якім амаль адчуваеш застылае вясковае паветра, — усё гэтыя якасці перабраліся ў другую карціну Махамета, якая ў поўным выглядзе называецца «Ты сюды больш не вернешся, альбо Вецер ведае, што я дома».

Паэтычная назва добра карэлюецца з самім фільмам — сапраўдным экзістэнцыйным разважаннем. І калі падаецца, што тэма вёскі сціпляя і няхітрая, «Ты сюды больш не вернешся» даказвае адваротнае, што становіцца толькі адной закладзенай у фільм супярэчнасцю. Зрэшты, карціну можна разглядаць з двух бакоў. Побыт, антураж і вобраз беларускай глыбінкі, жыццё старых людзей, гісторыя «аграрнай краіны» — найбольш відавочныя з іх. Нельга, напрыклад, не ўбачыць за адзінотай галоўнай гераіні, цішынёй наваколля, нешматлікасцю і мімалётнасцю іншых персанажаў паміраючай вёскі, дзе пахне некалі бурным, гучным, дзейным жыццём.

Тэма вёсак, якія паміраюць, для нас сёння актуальная і жывая, але ў кіно ўздымаецца рэдка, хоць і здаецца вельмі фактурнай (непараўнальным кінааўтарам, што працуе з гэтым матэрыялам, з’яўляецца найвядомейшы беларускі дакументаліст Віктар Асюк). З

усёй сваёй мяркуемай протасцю вёска ўключае ў сябе складаныя для экрана рытм жыцця, нерухомае, цішыню. Дзмітрый Махамет гэту атмасферу адчуў і выдатна, нават гіпнатычна, перадаў на экране. Тэмпарытм гэты складаны не толькі для рэжысёра, але і для глядача, перанасычанага дзеяннем, дынамічнымі жанрамі, эмоцыямі. Таму дзеля прагляду карціны «Ты сюды больш не вернешся» трэба настроіцца, адмежавацца ад наваколля, паглыбіцца ў экраннае дзейства. Зрабіць апошняе будзе нескладана, бо той гіпнатычны тэмпарытм зацягвае. Немудрагелістае жыццё галоўнай гераіні заварожвае — яна займаецца гаспадаркай, снедае, адпачывае на ложку каля акна, зрэдку размаўляе па тэлефоне (і так імкліва бяжыць адказваць на званок).

Усё роўна, бясстрасна, мерна. Самы эмацыянальны насычаны момант здарыўся, калі старая жанчына ўскіпела ад заўвагі дачкі пра тое, што ў хаце беспарадак. Невялікая,

але шматзначная ўспышка толькі падкрэсліла адзіноту, зашчаміла крыўдаю і сцвердзіла чарговую супярэчнасць: старая жанчына аказваецца ў становішчы дзіцяці, якое залежыць ад чужых рашэнняў. Ёй указваюць на «беспарадак у пакоі», прывозяць у вёску на лета, клапоцяцца і ствараюць умовы, і яна натуральна выглядае дзіцем, што важна для разважанняў пра жыццёвы цыкл. З гэтага пачынаецца той другі, больш глыбокі, пласт карціны «Ты сюды больш не вернешся».

Узроўні, што хаваюцца за простым назіраннем за вясковым жыццём і побытам старой жанчыны, напэўна, бясконцыя. Апроч цыкла «ад дзіцяці да дзіцяці», маўклівае і адзінокае існаванне гераіні нагадвае рытуал развітання. У сваю родную хату, напоўненую згадкамі пра мінулыя часы, успамінамі, пашарпанымі знакамі, жанчына вяртаецца апошні раз і працягвае тут сваё сталае жыццё: робіць тую ж працу, вырашае тыя ж задачы, кіруецца звычайка-

■ Ініцыятыва

Спадар Акардэон запрашае

ПРАЦЯГВАЕЦЦА МУЗЫЧНА-АДУКАЦЫЙНЫ ПРАЕКТ «БЕЛАРУСЬ-ТУР»

У яго межах ужо прайшло 38 канцэртаў і майстар-класаў для навучэнцаў музычных школ у розных гарадах краіны. Сёлета запланавана яшчэ каля 80 імпрэзаў, у тым ліку — вялікія гала-канцэрты ў абласных цэнтрах і сталіцы.

Праект быў ініцыяваны спеваком і кампазітарам, лаўрэатам спецыяльнага фонду Прэзідэнта Беларусі, акардэаністам-віртуозам Ігарам Квашэвічам і падтрыманы Міністэрствам культуры і грамадскай арганізацыяй «Белая Русь».

— Сімвалічна, што мы распачалі «Беларусь-тур» летась, у Год культуры, — раскажаў намеснік старшыні грамадскай арганізацыі «Белая Русь» Аляксандр ШАЦЬКО. — У нашай рабоце стараемся больш увагі ўдзяляць культуры, таму і намер паказаць музыкантам-пачаткоўцам, як віртуозна можна валодаць інструментам, даць магчымасць жыхарам маленькіх гарадоў наведваць культурніцкія імпрэзы надзвычай высокага ўзроўню, мы з радасцю падтрымалі.

Хоць гэты маштабны музычна-адукацыйны праект скіраваны ў асноўным на аўдыторыю юных музыкантаў, ён карысны і дарослым. Так, канцэрт становіцца ці не адзінай магчымасцю для жыхароў розных гарадоў краіны далучыцца да высокай культуры класічнай музыкі. Акардэаніст Ігар Квашэвіч падкрэсліў, што для прадстаўлення на канцэртах ён адмыслова падбірае творы беларускіх кампазітараў, каб знаёміць з імі шырокую публіку. І, па словах Ігара Міхайлавіча, фактычна кожная імпрэза знаходзіць добрыя водгукі ў публіцы. Часам замест запланаванага аднаго канцэрта ў невялікіх гарадах даводзілася арганізоўваць два выступленні запар: маленькія залы дамоў культуры проста не маглі змясціць усіх ахвотных.

Сёння каманда «Беларусь-тур» кіруецца ў Зэльву, што на Гродзеншчыне. На чарзе — Іўе і Слонім, тут канцэрты і майстар-класы пройдуць 21 і 22 лютага.

Марына ВЕСЯЛУХА. vesialuha@zviazda.by

без яе сябе не ўяўляюць, вымушана напаўняюць дні штодзённымі гаспадарчымі задачамі. Расслабіцца — заняцца сістэму выжывання. Беларуская вёска такім чынам — гэта цэлы феномен, унікальная сфера для даследавання, куча прычына-выніковых сувязяў. Бабулі і сёння, як толькі прыходзіць вясна, пачынаюць мітусіцца і вырашаць пытанні са сваімі агародамі і парадкамі на падворку. І на жаль, гэта немагчымасць расслабіцца ўсё яшчэ для нас актуальная.

Карціна «Ты сюды больш не вернешся» ўпершыню беларускаму глядачу была паказана на кінафестывалі «Лістапад». Зрэшты, фільм мог трапіць у Асноўны конкурс дакументальнага кіно, але з-за пытання насычанасці Нацыянальнага конкурсу было вырашана пакінуць унікальнае права на паказ апошняму.

Дзмітрый Махамет жыве на дзве краіны — Беларусь і Францыю, але здымае, як бачым, пра Беларусь. Напэўна, менавіта вопыт жыцця ў іншай краіне дапамог яму паглядзець на радзіму з боку, з боку чужой краіны. У выніку фільм змясціў добрае спалучэнне: аўтар амаль безгранічна, незаўважна, але засяроджаным назіральнікам, пранікае ў дні сваёй гераіні, але ў гэты ж час перадае агульны погляд абстрагаванага чалавека.

Праз нудлівую паўсядзёнасць тут разварочваецца цэлая трагедыя маленькага чалавека, які цяжка працаваў усё жыццё, а яго след усё роўна абяцае сцерціся і патануць у гэтай гіпнатычнай цішыні.

Ірэна КАЦЯЛОВІЧ.
katsyalovich@zviazda.by

